

پاسخ محتاطانه ایران به تهدید مکانیسم ماشه از سوی واشنگتن

به قلم عمر کرمی (/fa/experts/mr-krmy-0/)

۲۱ اوت ۲۰۲۰

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/irans-cautious-response-washingtons-snapback-threat

العربية (/policy-analysis/rd-ayran-alhdhr-ly-thdyd-washntn-baadt-frd-alcwbat/)

درباره نویسنده

عمر کرمی (/fa/experts/mr-krmy-0/)

عمر کرمی مدیر ضداطلاعات در شرکت امنیت سایبری سیکس گیل (Sixgill) در اسرائیل است. او پیش از این پژوهشگر مهمان در انستیتو واشنگتن بوده است و نیز مدیریت کارهای پژوهشی و تحلیلی نیروهای دفاعی اسرائیل در حوزه خاورمیانه را بر عهده داشته است.

تحلیل کوتاه

رژیم ایران به جای سرسختی نشان‌دادن ظاهراً رویکردی محتاطانه‌تر پیش گرفته است یعنی بی‌اعتنایی به تهدید آمریکا و بهره‌برداری از برخورد دیپلماتیک ناشی از این تهدید برای کسب منافع سیاسی.

در ۱۹ آگوست پریزیدنت ترامپ اعلام کرد که آمریکا شورای امنیت سازمان ملل را از طرح‌های خود برای فعال‌سازی مکانیسم ماشه در برجام (برنامه جامع اقدام مشترک) مطلع خواهد کرد و در نتیجه «تقریباً همه» تحریم‌های سازمان ملل که به خاطر توافق هسته‌ای با ایران در ۲۰۱۵ معلق شده بود دوباره بر خواهد گشت. یک روز بعد مایک پومپئو وزیر خارجه به نیویورک رفت تا به شورای امنیت اطلاع دهد که واشنگتن این فرآیند را آغاز کرده است. چین اروپا و روسیه از قبل با این حرکت مخالفت کرده‌اند. بنابراین در چند هفته آینده احتمالاً با این برخورد حقوقی و سیاسی در راهروهای سازمان ملل روبه‌رو خواهیم بود که آیا آمریکا که در ۲۰۱۸ از برجام خارج شده اختیار لازم برای اجرای مکانیسم ماشه را دارد یا خیر.

این برخورد هر شکلی پیدا کند ماهیت واکنش ایران از هم‌اکنون در حال آشکار شدن است. طی چند ماه گذشته تهران هشدار داده است که تحریم‌های سازمان ملل ممکن است این کشور را وادار کند که در واکنش اقدامات تندی انجام دهد. مثلاً حسن روحانی

رئیس‌جمهور در ماه می اعلام کرد (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/iran-is-repeating-its-past>)

(errors-with-the-iaea) تمدید تحریم تسلیحاتی برجام که به‌زودی منقضی می‌شود

([https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/sunset-of-the-iran-arms-embargo-the-narrow-path-to-a-](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/sunset-of-the-iran-arms-embargo-the-narrow-path-to-a-policy-compromise))

policy-compromise) حتی به اندازه «یک روز تحت هر عنوان و با هر بیان و سازوکاری» عواقبی وخیم خواهد داشت. ولی جدیدترین اظهارات حاکی از آن است که رژیم آماده است در نهایت امر از الگوی مکرر خود یعنی اتخاذ رویکرد هسته‌ای حساب‌شده‌تر پیروی کند.

ایران چه می‌تواند بکند

کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس ایران عادت داشته در روزهای قبل از اقدامات مهم آمریکا که ممکن بوده فشار را بر جمهوری اسلامی افزایش دهد به بیان مجموعه‌ای از تهدیدات روی آورد. معمولاً این کمیسیون بیانیه‌هایی را منتشر می‌کند یا برای تصویب یک لایحه پرسروصدای جدید فشار می‌آورد تا طیف کاملی از اقدامات تلافی‌جویانه ایران را یادآوری کند.

در ۱۸ آگوست درست به‌موقع این کمیسیون با صدور بیانیه‌ای هشدار داد اگر مکانیسم ماشه فعال شود سازمان انرژی اتمی ایران باید بلافاصله «تمام فعالیت‌های هسته‌ای را به سطح قبل [از برجام] برگرداند». در واقع این بیانیه بازتابی از همان گام‌های هسته‌ای

گذشته به آن تهدید می‌کرد: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/irans-six-potential-nuclear-steps>) است که ایران طی دو سال

- افزایش چشم‌گیر تعداد سانتریفیوژهای غنی‌سازی اورانیوم در تاسیسات نطنز و فردو ظاهراً برای رسیدن به هدف خارق‌العاده ۱۹۰ هزار واحد جداسازی یا سو (SWU) که معیاری برای سنجش کارایی غنی‌سازی است
 - ازسرگیری غنی‌سازی اورانیوم تا ۲۰ درصد یعنی نزدیکتر به درجه خلوصی که برای سلاح هسته‌ای واقعی <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/irans-deceptive-nuclear-messaging>) نیاز است (درصدی که رژیم در تاسیسات فردو در دل کوه قبل از توافق هسته‌ای غنی‌سازی می‌کرد)
 - تسریع برنامه تحقیق و توسعه مدل‌های پیشرفته سانتریفیوژ گامی که ایران از قبل و طی سال گذشته تاحدی برداشته است
 - پیشبرد پروژه پیش‌رانش هسته‌ای دریایی که تلویحاً باید تهدیدی برای تولید اورانیوم با عیار عالی در نظر گرفته شود (چهار نیرو از شش نیروی برتر دریایی جهان دارای رآکتورهایی دریایی هستند و از سوختی با این عیار استفاده می‌کنند).
- با این‌همه گویاترین بخش بیانیه کمیسیون یادشده چه‌بسا جمله پایانی آن باشد که سه اصل هدایت‌گر رژیم را تکرار می‌کند: مصلحت عزت و حکمت «مصلحت» شعار شناخته‌شده ایران است که بقای رژیم را بالاتر از تمام ملاحظات دیگر قرار می‌دهد <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-strategic-culture-of-the-islamic-republic-of-iran-religion-expediency-a>) و اغلب برای توجیه رویکردهای محتاطانه و عمل‌گرایانه «به نفع مصالح رژیم» استفاده می‌شود.

احتیاط و شکیبایی تا نوامبر

حالا که طیف مخالفت‌های بین‌المللی با طرح‌های دولت ترامپ روشن شده رهبران ایران احتمالاً با تأکید بر مصلحت بیشتر احساس امنیت می‌کنند هفت‌هفته گذشته نمایندگان آمریکا در شورای امنیت نتوانستند پیش‌نویس قطعنامه‌ای برای تمدید تحریم تسلیحاتی را به تصویب برسانند به همین نحو مخالفت‌ها از طرف پکن اروپا و مسکو چکاندن ماشه توسط آمریکا را بسیار بغرنج خواهد کرد.

برای همین حتی بعد از اعلام ترامپ در این هفته مقامات ایرانی از تهدید به هرگونه تلافی‌جویی سخت خودداری کردند و درعوض بی‌اعتنایی به «چماق» آمریکا تأکید داشتند و مدعی شدند که تهدید ماشه بی‌اساس است و با اطمینان پیش‌بینی می‌کنند جامعه بین‌المللی در برابر آن مقاومت خواهد کرد.

به‌ویژه محمدجواد ظریف وزیر خارجه ایران در نامه‌ای به رئیس شورای امنیت و تماسی تلفنی با دبیرکل سازمان ملل تأکید کرد که سازمان ملل هیچ مبنای قانونی برای فعال‌سازی مکانیسم ماشه ندارد او همچنین به شورای امنیت توصیه کرد که این «سوءاستفاده از فرآیند» را متوقف کند چرا که به گفته ظریف «برای صلح و امنیت بین‌المللی عواقبی جدی» خواهد داشت درضمن سازمان انرژی اتمی ایران تأیید کرد که اقتدار صنعت هسته‌ای ایران پابرجاست و توضیح داد: «چه مکانیسم ماشه فعال شود یا روند کنونی ادامه یابد سازمان انرژی اتمی ایران در تأمین ۱۹۰ هزار سو (SWU) گام‌های بزرگی برداشته است» و وقتی هم که امروز مخالفت اروپایی‌ها با مکانیسم ماشه روشن شد ملاحظه ظریف این بود که حرکت واشنگتن آمریکا را بیشتر منزوی کرده است.

به همین نحو رئیس‌جمهور روحانی ساعت‌ها پیش از اعلام ترامپ با لحنی مشابه استدلال کرد که واشنگتن دیگر طرف قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت یا برجام نیست و بنابراین هر تلاشی برای فعال‌سازی مکانیسم ماشه از قبل شکست خورده است به گفته او «آن‌ها خود پل را خراب کرده‌اند و همچنان فکر می‌کنند پلی هست که از روی آن عبور کنند». روحانی سپس اعلام کرد که واشنگتن «تنها مانده است» و ایران از «عظمت برخوردار است».

با وجود این روحانی آشکاراً رویکردی محتاطانه را برای بهره‌برداری از این جریان توصیه کرد بنا به استدلال او وقتی واشنگتن در ۲۰۱۸ از برجام خارج شد اگر ایران هم برجام را ترک کرده بود هیچ هزینه‌ای بر آمریکا تحمیل نمی‌شد و تمام تحریم‌ها تحت قطعنامه ۲۲۳۱ دوباره برقرار می‌شد درعوض به گفته او ایران مسیری محتاطانه را پیش گرفت که دولت ترامپ را منزوی کرد از دید روحانی چنین نتیجه‌ای مویب بحث قدیمی معروف <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/risk-and-reward-what-iran-learned-after-a-decade-of-nuclear-talks>) اوست که در ۲۰۰۷ بیان کرد یعنی این که در رویارویی‌های قبلی «اگر تهران به نحو درستی» عمل کرده بود پرونده هسته‌ای‌اش هرگز از همان اول به شورای امنیت ارجاع نمی‌شد.

از این مهم‌تر اردوگاه تندروهای ایران برای اقدامات تلافی‌جویانه در مقابل تهدید ماشه فشار کمتری می‌آورد حتی روزنامه *کیهان* که بلندگوی خاصه‌ای رهبر نظام دانسته می‌شود صراحتاً بر واکنشی محکم اصرار نکرد و در عوض از این فرصت برای حمله مجدد به دولت روحانی استفاده کرد این روزنامه در سرمقاله ویژه‌ای در تاریخ ۲۰ آگوست ادعا کرد که رسیدگی به «مکانیسم» تحریف» اوضاع داخلی ایران توسط کابینه روحانی مهم‌تر از جواب‌دادن به تهدید مکانیسم ماشه از سوی آمریکاست.

رژیم احتمالا برای خنثی کردن تصویر ضعیفی که ممکن است این رویکرد محتاطانه ایجاد کند در ۲۰ آگوست در روز صنعت دفاعی با به نمایش گذاشتن قدرت نظامی بازدارنده خود از پیشرفت‌هایی چون «موشک بالستیک حاج قاسم» و «موشک کروزر شهید ابومهندس» رونمایی کرد (که نام آن‌ها از دو شخصیت نظامی ارشد گرفته شده که ژانویه امسال در یک حمله آمریکا کشته شدند: قاسم سلیمانی فرمانده نیروی قدس و ابومهدی المهندس فرمانده شبه‌نظامیان کتاب حزب‌الله). رژیم همچنین اعلام کرد که این هفته یک کشتی و خدمه اماراتی را به اتهام ورود به آب‌های ساحلی و کشتن دو ماهیگیر ایرانی توقیف کرده است.

صرف‌نظر از این دو حرکت عوامل متعدد دیگری نشان می‌دهد که ایران بعید است بلافاصله با گام‌های هسته‌ای بزرگ به کارزار آمریکا برای فعال کردن مکانیسم ماشه پاسخ دهد:

- پیشنهاد استفاده از مکانیسم ماشه شانس کمی برای جلب موافقت در اروپا دارد و هیچ شانس در جلب حمایت چین یا روسیه ندارد پس ایجاد موج‌های هسته‌ای بزرگ در پاسخ آن فقط به نفع واشنگتن عمل خواهد کرد. در عوض مقامات ایرانی احتمالا می‌نشینند و از مخالفت علنی شرکای راهبردی‌شان با خواست‌های آمریکا و فروش سلاح به ایران <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/if-the-arms-ban-ends-implications-for-irans-military-capabilities> و وقتی که تحریم در اکتبر برداشته شد خرسند می‌شوند.
- ایران چه بسا امیدوار است که شکاف‌های موجود در جامعه بین‌المللی کمکش کند تا نه تنها بین واشنگتن و اروپا جدایی بیندازد بلکه فراخوان‌های قدیمی‌اش را هم برای «اصلاح» شورای امنیت به‌نحوی که بیشتر به نفع ایران باشد تقویت کند.
- حتی اگر مکانیسم ماشه رسماً فعال شود تا سی روز بعد از آن به موقع اجرا در نخواهد آمد که زمان زیادی در اختیار ایران قرار می‌دهد تا فرآیند تصمیم‌گیری ساختارمندتری را طی کند.
- با نزدیک شدن انتخابات ریاست‌جمهوری آمریکا روحانی ظاهراً امیدوار است که ترامپ خواهد باخت و دولت بایدن که حاصل انتخابات است دنبال وضعیت متفاوتی در بازی با ایران خواهد بود. بنابراین تهران مثل محاسبات‌اش در مورد تحریکات نظامی منطقه‌ای <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/how-might-iran-respond-to-foreign-sabotage> احتمالا تا بعد از روشن شدن نتیجه انتخابات هرگونه بحران هسته‌ای را به تأخیر می‌اندازد. روحانی در سخنرانی‌اش در ۱۹ آگوست با صراحت بیشتری به این انتخابات اشاره کرد و به ملت ایران قول داد که کابینه‌اش وضع آن‌ها را بهبود خواهد بخشید و وعده داد که هم تحریم‌ها و هم دولت ترامپ موقتی هستند به قول خودش «جباران کاخ سفید» برای همیشه نمی‌مانند. گرچه تدریجاً کیهان در نظرات خود فوراً کسانی را که منتظر دولت جدید آمریکا هستند «ساده‌لوح» خوانده‌اند اقدامات هسته‌ای ایران در کوتاه‌مدت احتمالا از خط فکری شکیبایی و احتیاط روحانی پیروی خواهد کرد.

**عصر کرمی پیش از این پژوهشگر مهمان در انستیتو واشنگتن بوده است و قبل از آن مدیریت کارهای پژوهشی و تحلیلی نیروهای دفاعی اسرائیل در حوزه خاورمیانه را بر عهده داشته است.*

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

فوریه ۲۰۲۲

◆
Farzin Nadimi

[\(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology\)](#)

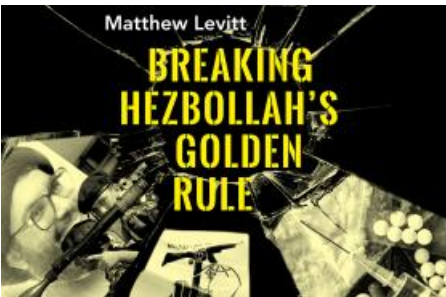
BRIEF ANALYSIS

[Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism](#)

فوریه ۲۰۲۲

◆
Simon Henderson

[\(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism\)](#)

ARTICLES & TESTIMONY

[Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule](#)

فوریه ۲۰۲۲

◆
Matthew Levitt

[\(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule\)](#)

TOPICS

[\(fa/policy-analysis/mn-ashah/\) منع اشاعه](#)

[\(fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/\) نظامی و امنیتی](#)

[\(fa/policy-analysis/syast-amryka/\) سیاست آمریکا](#)

REGIONS & COUNTRIES

[\(fa/policy-analysis/ayran/\) ایران](#)